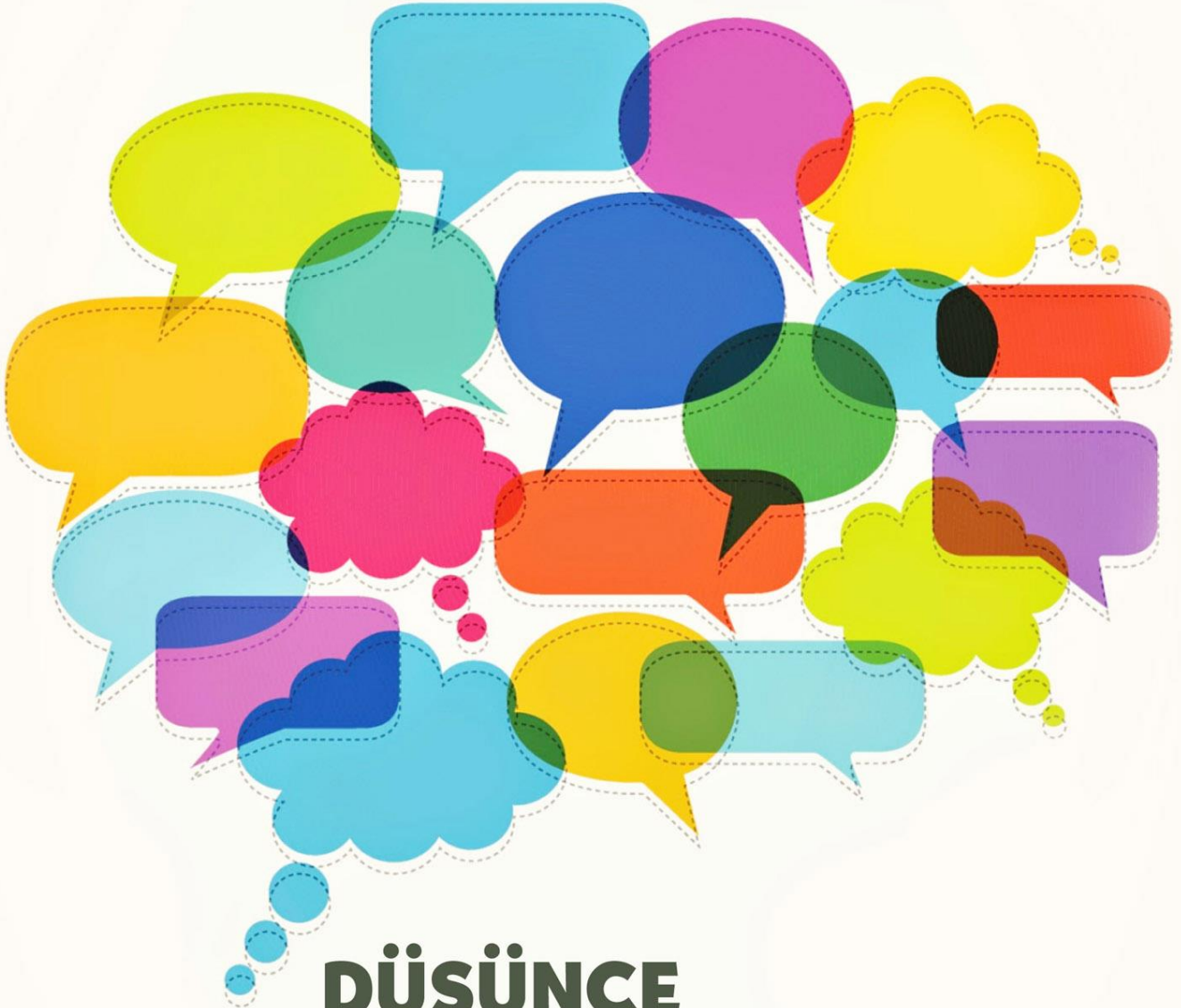

SEKTÖREL
DİPLOMASİ
KANALLARI

TASAM
TÜRK ASYA STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
TURKISH ASIAN CENTER FOR STRATEGIC STUDIES
www.tasam.org

DÜŞÜNCE DİPLOMASİSİ

Sektörel Diplomasi İnşası

STRATEJİK VİZYON BELGESİ

DÜŞÜNCE DİPLOMASİSİ

“Sektörel Diplomasi İnşası”

Bireyleri “toplum” oluşturacak şekilde bir araya getiren faktör ihtiyaçlardır. Beslenme, barınma, korunma ihtiyaçları ve daha sonraki düzeylerde refah arayışı bireyleri bir araya getirir ve toplumlar doğar. Başlangıçta bireyler sadece beslenme, barınma ve korunma gibi ihtiyaçlar nedeniyle bir araya geldikleri için düşünsel temelin, toplumun oluşmasına katkısı düşüktür ama ilerleyen aşamalarda daha karmaşık siyasi ve ekonomik ihtiyaçların belirlenmesi daha sofistike düşünce ve inanç sistemlerine bağlıdır.

Tarih içerisinde farklı inançların kendi düşünce sistemlerini inşa ettikleri görülmüştür. Öte yandan, bazı düşünce sistemleri de inanca dönüşerek ideoloji hâline gelmiştir. Dahası medeniyetleri birbirinden ayıran en temel faktör, o medeniyeti oluşturan düşüncelerin özgün nitelikleridir.

Örneğin Batı medeniyetini belirleyen temel faktör modern Batı düşüncesi olduğu gibi, İslam medeniyetini belirleyen ise İslam düşüncesi ve inancıdır. Aynı şey Budizm, Hinduizm, Afrika dinleri vb için de geçerlidir. Toplumların ortaya çıkmasında düşünce böylesine merkezî bir role sahip olduğuna göre, siyasi yapıların teşekkülünde de inançlar ve düşünceler aynı şekilde etkilidir. Şu hâlde uluslararası sistemin işleyişinde de düşünsel arka plan, hayati ve belirleyici etkiye sahip olmalıdır.

Bu noktada güç ve düşünce arasındaki etkileşime dikkat edilmelidir. Güçlü ekonomik, siyasi ve askerî desteğe sahip olan düşünceler yaygınlık kazanır ve diğer düşünceler üzerinde üstünlük kurar. Yunan, Roma, Abbasi, Batı vb deneyimleri, siyasi gücün yükselişe geçişi ile siyasi gücün arkasındaki fikrî yapının gelişmesi ve yaygınlaşması arasındaki bu ilişkiyi ortaya koymaktadır. Öte yandan düşünce de, gücün küresel düzeyde yayılması, meşrulaşması ve kalıcı hâle gelmesi için hayati bir vazife üstlenir. Dolayısıyla **düşünce diplomasisi düşünceler ve uluslararası siyaset arasındaki etkileşimin bilincinde olma ve bu ikisi arasında sağlıklı ve kalıcı bir denge kurma sanatı olarak tanımlanabilir.**

Ülkemiz açısından diplomatik dünyaya sunulabilecek en önemli düşünsel arka plan, Mevlana ve Yunus’un düşüncelerinde örneklenen insan sevgisidir. Bu insan sevgisi ile Batı düşüncesindeki hümanizm anlayışı birbirine karıştırılmamalıdır. Batı’da hümanizm, geleneksel “vahiy - akıl” ilişkisi anlayışı karşısında insan aklının ilahlaştırılması temelinde gelişmiştir. İleriki aşamalarda bu yaklaşım, “daha akıllı” olan Batı’nın “aklını kullan(a)mayan Doğu” üzerinde tahakküm kurmasına neden olan mağrur bir edaya dönüşmüştür. Güç ve düşünce arasındaki etkileşim çerçevesinde, Batı kendini tüm dünyaya dayatmaya çalışmaktadır. Yunus ve Mevlana’daki insan sevgisi ise doğdakileri de batıdakileri de yaratanın aynı ilah olduğu, ilahi aşk gereği hepsinin aynı sevgiye muhatap olması gerektiği düşüncesine dayalıdır.

Düşünsel birikimin diplomatik bir güce dönüşebilmesi için güç ve düşünce etkileşimini göz önünde bulunduran iyi düşünülmüş, ayrıntılı stratejilere ihtiyaç vardır. Ne var ki, düşünce diplomasisinin tarihî boyutunu ve çok yönlü doğasını anlamak için yeterli çaba gösterilmediği görülmektedir.

Bu noktada iki hatalı yaklaşımdan söz edilebilir. Bunlardan ilki Batı düşüncesinin düşünce tarihinin geldiği en ileri aşama olduğu, bunu tartışmanın bile gereksiz olduğu yönündeki yaklaşımdır. Bu yaklaşımın yaygınlık kazanması Batı'nın düşünsel gücünün eriştiği boyutları gözler önüne sermektedir. Diğer bir hatalı yaklaşım ise mevcut düşünsel birikimin güç arka planına ya da iyi çalışılmış ve uygulanmış stratejilere sahip olmaksızın kendiliğinden hüsnükabul görmesini beklemektir. Hıristiyanlığın Roma İmparatorluğu'nda yaygınlaşması örneğinde görüldüğü üzere, bir düşüncenin kendiliğinden ya da siyasi güce rağmen yaygınlaşabilmesi, sadece siyasi gücün etkisini kaybettiği dönemlerde söz konusu olabilir.

İletişim ve ulaşım teknolojilerindeki yeni gelişmeler yanında, Çin ve Hindistan gibi güçlerin yükselişe geçmesi düşünceler arasındaki etkileşimin derinleşmesine neden olmuştur. Hatta Batı dünyası kendi düşünce sistematliğini sorgulama sürecine girmiştir. Günümüzde Çin'in de Budizm ve Uzakdoğu'ya özgü diğer düşünceleri kullanarak diplomatik faaliyetlerini güçlendirmeye çalıştığı görülmektedir.

Düşüncelerin fildişi kulelerde üretilmesi ve tartışılması yeterli değildir. Uluslararası barış ve istikrar açısından değerli olduğuna inanılan düşünceler geniş halk kitlelerinin anlayabileceği basit bir dille yeniden formüle edilmeli ve yaygınlık kazanmalıdır. Barışın maliyetinin düşmesi ve yaygınlık kazanması sadece bu şekilde mümkün olabilir. İç siyaset ile uluslararası ilişkiler arasındaki etkileşim açısından bakıldığında da içeride yaygınlaşan düşüncelerin iç bütünlüğü sağlama üzerindeki etkisinin göz önünde bulundurulması ve mevcut politikaların buna göre belirlenmesi gerekmektedir. Dünyayı, bireysel ya da ulusal çıkarların inşa ettiğine değil, insani düşüncelerin inşa ettiğine gönülden inanan bir yaklaşım geliştirilmelidir. Bu yaklaşım ekonomik, siyasi ve askerî güç arka planına sahip olduğunda kolaylıkla yaygınlaşacaktır.

Düşünce diplomasisi bağlamında öncelikle mevcut özgün düşünsel potansiyelin elit ve kitlesel düzeyde fiili hâle getirilmesi ve bunun Batı ve Doğu dillerinde basit ve anlaşılır biçimde ifade edilmesi gerekir. Bu noktada en büyük görev akademiye düşmektedir.

Öte yandan, düşünce önderlerini diplomatları, din adamlarını ve akademisyenleri buluşturan etkinlikler düzenlenmesi, hükümet dışı örgütlenmeler ve sivil toplum örgütleri ile ilişkilerin geliştirilmesi, belli başlı düşünce akımları ile ilgili enstitülerin kurulması, düşünce diplomasisi ile ilgili özel komisyonların kurulması gibi ilke ve faaliyetlere öncelik verilmesi gerekmektedir.

Bu bağlamda **Sivil Global 2015-2023-2053** "Global Sivil Diplomasi İnşası Programı" kapsamında gerçekleştirilecek **Düşünce Diplomasisi Çalışma**'nın uluslararası alanda işbirliği imkânlarının proaktif yaklaşımlarla geliştirilmesinde çok yönlü faydalar ve önemli katkılar sağlayacağını umuyoruz.

Ana Tema

Sektörel Diplomasi İnşası

Alt Temalar

Tarihsel Perspektif: Düşünce - Güç İlişkisi ve Diplomasi

Düşünsel Birikim ve Önderler

Çatışmaların Kaynağı Olarak Düşünceler ve Çatışma Çözümü

Akademik Faaliyetler ve Düşünce Diplomasisi

Diplomaside Yeni Yaklaşımlar ve Düşünce Diplomasisi

Yükselen Güçler (Çin, Hindistan, Rusya, Brezilya vb) ve Düşünce Diplomasisi

İletişim ve Ulaşım Teknolojilerindeki Son Gelişmeler ve Düşünce Diplomasisi

Devlet Dışı Aktörler, Sivil Toplum Kuruluşları ve Düşünce Diplomasisi

Düşünce Enstitüleri, Kurumları ve Diplomasi

- İslam Düşüncesi
- Batı Düşüncesi
- Budizm
- Konfüçyanizm
- Goethe Enstitüsü
- Yunus Emre Enstitüsü